

Moders navn er en himmelsk lyd

Øv! Det var måske for tidligt, at jeg uden tøven sagde: "Ja!" til at bidrage til artikelserien om Grundtvigs sange og salmer. De, der har betydning for mig, viste sig at være beskrevet. I min begejstring over opfordringen glemte jeg måske fornuften. Jeg trøster mig så med, at noget sådant kan ske, selv for en Grundtvig, da han i sin "Asa-rus" blev overvældet af mødet med stendysserne i Gunderslev skov og tilbad disse hedenske altre. Men jeg fortryder ikke! Entusiasmen er fortsat til stede, for i Grundtvigs imponerende, næsten uforståelige produktion af 1500-1600 salmer og sange burde der også være en til mig. Ikke mindst da jeg som sønderjyde, barn af grænselandet er fostret op med de danske sange og salmer. Som FDF'er var kirkegang og kirkesang en del af min ungdom, og som medlem af FDF-orkesteret har jeg akkompagneret utallige danske sange i et lige så stort antal af folkelige møder i landsdelen. Grundtvig var med overalt i den hjemstavn, der om nogen – dyrekøbt og blodigt – har erfaret, at der er forskel på det nationale og nationalisme. Og for mig, som national, er det ikke tilfældigt, at Danmarks første højskole, Rødding Højskole, i 1844 blev placeret i Sønderjylland som et ikon for kampen om at bevare dansk sprog og kultur i grænselandet.

Liv, lyst, nød, død

Så tilbage til udfordringen, hvor gode råd ikke burde være dyre, når man har en sønderjysk baggrund og tilligemed venner, der, selv om de vender "ryggen" til en, altid står til rådighed. Så ud af reolen med de bedste af dem: "Den danske Salmebog" og "Højskolesangbogen". Men jeg faldt hurtigt i staver over Grundtvigs kolossale og uforlignelige indflydelse på vor danske sang og salmeskat. Hans sprog som den bærende søjle i teksterne er så stærkt, at de lukker op for det glade, det smukke, det gode og det endelige, eller som han selv siger "liv, lyst, nød, dø og eftermælet". Så hvis jeg nogensinde bliver spurgt om,

hvilke bøger jeg ville have med på en øde ø, så er svaret givet, men faktisk også på, hvilken sang jeg har valgt: "Moders navn er en himmelsk lyd". (Højskole-sangbogens nr. 152).

Det er ikke alene, fordi det er en betagende sang, men fordi det er SANGEN, der kan stå som en kommentar til hele N.F.S. Grundtvigs sangværk, hvor sproget er skaber og redskabet til at nå en dybere indsigt i menneskelivets vilkår, og til et stærkt memento om, at håb og tro er frygt og afmagt overlegen.

Myten fortæller os, at Grundtvig skrev denne hyldest til sproget julenat 1837. Det var i glæde over, at han nu, efter ca. 11 år med en begrænset ytringsfrihed, trådte ud af den livslange censur. Historien er ganske smuk og romantisk. Men den er ikke rigtig, for brevet med benådningen nåede først Grundtvig den 28. december 1837. Og sangen blev trykt året efter som indledning til bogen "Skolen for livet". Den var oprindeligt på 20 vers, men jeg holder mig til Højskolesangbogens fem udvalgte.

Sødt i død

Sangen er en lovprisning af modersmålet, der er til fryd og glæde livet igennem, fra første gang man hører "moders røst", og til "issens gråner". Det er "kraftens ord", der er forudsætningerne for vore forestillinger, vore refleksioner og vor horisont. Sproget nærer ånden, og "hvor der er ånd, er der frihed". Vi bor så at sige i sproget. I et mål der er så stærkt, at det kan "vække et folk af dvale". Sproget er adgangskoden til fællesskabet, det "rosenbånd som store og små omslynger". Sangen er tidløs, og det er helt forståeligt, at den 103 år efter, nemlig den 1. september 1940 blev sunget af ca. 750.000 mennesker fordelt på 208 steder i Danmark ved det største af de populære "Alsangsstævner".

Digtning og poesi taler til vore følelser og underbevidstheden, og det er måske det sidste, der gør, at for mig er omkvædet noget ganske særligt "Sødt i lyst og sødt i nød..". Jeg har altid sunget det med en særlig løftelse og stor begejstring i stemmen. Og selv om det er et paradoks, så flyder det ubesværet at synge "sødt i død", måske fordi jeg her tænker på en anden af Grundtvigs tekster, måske endog den skønneste, han har skrevet: "At sige verden ret farvel":

Kom i den sidste Nattevagt / I en af mine
kiæres dragt / Og sæt dig ved min side / Og
tal med mig, som Ven til Ven / Om, hvor vi
snart skal sees igjen / Og glemme al vor
kvide.

I disse strofer er der himmelsk lyd, og en sådan lyd kan kun være på mit modermål. Det er det eneste sprog, den reneste lyd, der selv "i den sidste nattevagt" kan finde nuancerede udtryk for ens tanker og følelser og give håb og trøst. Og sådan vil det også være i "Muttersprache", "mothers tongue" eller i "langue maternelle" for en tysker, englænder eller franskmænd. Grundtvigs hyldest til modersmålet er nemlig universel og gældende for alle folkeslag. Sangen er ikke en ekskluderende, men en inkluderende tekst. Modersmålet er et "rosenbånd" og et "hjertesprog", der lever i "fædres ånd".

Først i sangens sidste strofer vender Grundtvig blikket mod Øresund og kan, som den charmør han er, ikke lade være med at lade målet klinge dejligst i "pigemunde". Helt som personer med andre rødder end i den danske historie og kultur ville vende sig mod deres "pigemunde" og "grønne lunde".

Til et folk de alle høre

Teksten er et spillevende bud til dagens Danmark. Den understreger ikke alene modersmålets altafgørende betydning, men også at nationalfølelsen ikke kan fastlægges ved et skrivebord i troen på, at nogen så opgiver deres oprindelige identitet. Det er ikke alene en umulighed, men også et umenneskeligt krav at stille. Jeg er sikker på, at hvis Grundtvig i dag var medlem af det danske folketing, ville han være en stærkt argumenterende integrationspolitiker advokerende for, at vejen til at føle sig som en del af Danmark er modersmålsundervisningen. Den vil styrke kompetencerne i dansk og andre fag og medvirke til at nedbryde skellet mellem dem og os, og fremme Grundtvigs ord om: "til et folk de alle høre, som sig regne selv dertil".

"Åh" hvor var det godt, at alle de andre sange og salmer var taget, for ingen kan som "Modersmål har himmelsk lyd" favne så meget:

Sødt i lyst og sødt i nød / Sødt i liv og sødt i død / Sødt i eftermælet.

Min yndlingssalme / sang

Tidligere har bl.a. Vagn Lundbye, Bjørn Bredal, Jens Blendstrup, Jakob Levinsen og Vibeke Vasbo skrevet om en sang eller salme af Grundtvig, som har en særlig betydning for dem. Se artiklerne på www.grundtvig.dk